

Beeld VAN DE STAD

LANGS HEDENDAAGSE KUNST EN ARCHITECTUUR IN

Brugge

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

5 20 jaar Werelderfgoed
9 Inleiding

13	Blauwe Kruis Brugge	97	Gruuthousepaviljoen
15	Politiehuis Brugge	101	Les veines du cloître
19	Groen Steenbrugge	105	Niobe
21	Untitled	107	De Open Poort
23	De Nieuwe Molens	109	Pleroma
25	Atelierwoning AWVP	111	Xaveriansite
27	De 7 Windstreken	113	De Vier Ruiters
29	Maria-nis	115	Octogon
31	Poitevinstraat 21-23	117	Polis
33	Vakantiewoning Van Hoorebeke	119	House of Time
35	De Jonggehuwden	123	Stadswoning Muntplein
37	Conzettbrug	125	Concertgebouw
39	Zonder titel	129	Kolibrie
41	De Marmot	131	De Snuffel
43	Deleye	133	Rijksarchief Brugge
45	Haard en Kouter	137	ABC-toren
47	coupure	139	De Tandem
49	De Republiek	141	Wu Wei Er Wei
51	Beweeghal	145	Beurs-, Meeting- en Congrescentrum
55	GEEN PLAATS ALS DEZE...	147	Portrait L IV 17 – Bruges
57	tussen beiden	149	Stadsbibliotheek
59	De Wispeltuyn	151	De Springplank
61	De man die vuurt geeft	153	G-lab
65	Villa Van Leynseele	155	Busstation
67	Architectenwoning Ghysaert	157	Playtime
71	Context (De Linde)	159	Noli me tangere II
73	Engelendale	161	Presence
75	STUVO VIVES	163	Défense d'afficher
77	The Unloved	165	180°
81	Pandreitje	167	Bistro Refter
85	De Krijger	169	't Nieuw Zand
87	Stadsbibliotheek Biekorf	173	Kanaaleiland
89	Evoluzione Silenziose	175	RBSC Alberta
91	Kunsthumaniora Brugge	177	Europacollege
93	Vanaf heden...		
95	Voetgangersbruggen Smedenpoort		

Hedendaagse impulsen

181	Brugge 2002-2020 – Marc Dubois
189	Stadsvernieuwing in Unesco-context – Steve Demulder
197	Hedendaagse architectuur in een historische context – Joris Nauwelaerts
203	De schepping – Koen Van Syngel
209	Historische continuïteit en hedendaagse integratie – Luc Verpoest
217	Kunst in de Brugse publieke ruimte – Katrien Laenen
225	Triennale Brugge – Shendy Gardin
229	Kunst in de open ruimte – Els Wuyts
235	Bibliografie
236	Register
238	Colofon

20 jaar Werelderfgoed

Het Brugse stadsbestuur koestert het label 'Unesco Werelderfgoed'. Het is een bekroning van de zorg van vele generaties Bruggelingen voor hun erfgoed. Onze inwoners zijn trots op hun stad en dragen hun liefde voor de stad dagelijks uit. Ze verwelkomen jaarlijks talloze bezoekers die aangetrokken zijn tot het internationaal vermaarde kwaliteitsmerk 'Brugge'.

Maar Brugge leeft ook. Er wordt gewoon, schoolgelopen, gewerkt, gewinkeld. De gastronomie loopt voorop, de haven bloeit en ambitieuze, nieuwe projecten staan op stapel. Die dynamiek vertaalt zich ook in steen. Zowel in de deelgemeenten als in de binnenstad wordt gebouwd en verbouwd. In het historische centrum bestaat de uitdaging erin deze stedelijke continuïteit op een duurzame manier te verzoenen met de zorg voor het verleden. Die symbiose is het uitgangspunt van deze publicatie.

We willen iedereen die zijn figuurlijke én letterlijke steentje bijdroeg, danken. De teams van Triënnale Brugge, de Cluster Omgeving, de Hoofdcoördinator en de Cultuurbeleidscoördinator vonden elkaar en werkten voortreffelijk samen. Ze konden rekenen op de ondersteuning van de dienst Communicatie & Citymarketing en de dienst Toerisme van Stad Brugge. Onze dank gaat uit naar alle architecten en kunstenaars. In de eerste plaats voor hun bijzondere creaties, maar ook voor de informatie en het beeldmateriaal die ze bezorgden. We danken ook Marc Dubois, Katrien Laenen, Koen Van Synghele en Luc Verpoest voor hun reflecties op het architecturale en kunstzinnige Brugge van gisteren en vandaag. Ten slotte ook onze waardering voor uitgeverij Borgerhoff & Lamberigts voor de professionele aanpak en het geloof in dit project.

Als college van burgemeester en schepenen bouwen we elke dag aan een dynamisch en toekomstgericht Brugge. We hopen dat dit boek u op weg helpt om ook deze kant van onze stad te (her)ontdekken.

Namens het College,
Dirk De fauw, Burgemeester van Brugge

20 years of World Heritage

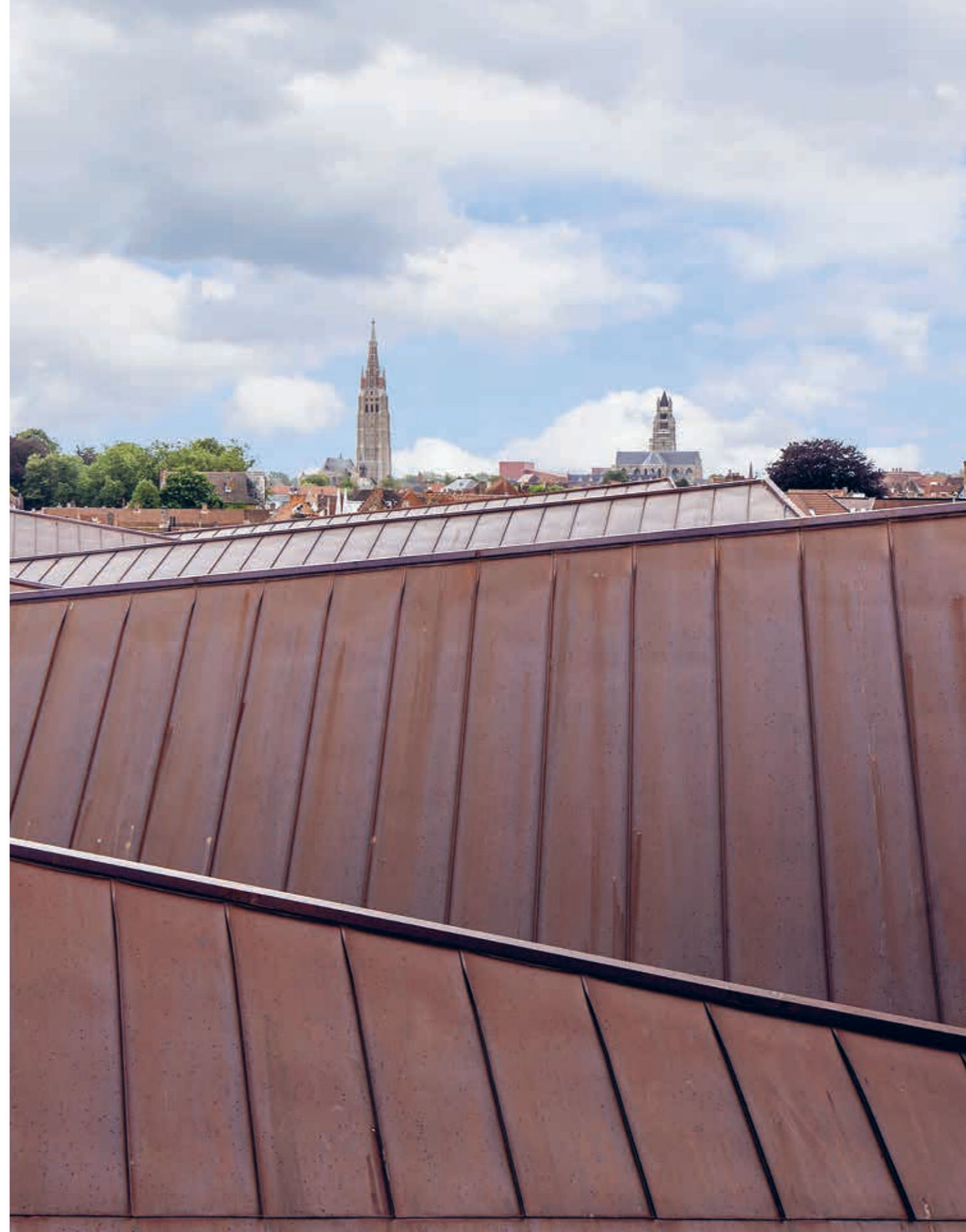
The Bruges City Council embraces the label 'Unesco World Heritage'. It is the reward for all the care that many generations of Bruges residents have put into their city's heritage. Our residents are proud of their city and openly show their love of Bruges every day. Each year they welcome millions of visitors who are drawn to this internationally renowned tourist destination.

But Bruges is also a lively city. People live here, go to school here, work and shop here. The gastronomic scene is sizzling, the port is flourishing, and there are ambitious new projects in the pipeline all the time. This dynamism is literally being carved in stone too, with construction and renovation work taking place in both Bruges' city centre and boroughs. In the historic centre, the challenge is to reconcile this urban continuity with respect for the past, and all in a sustainable way. And it is this symbiosis that provides the context for this publication.

We would like to thank everyone who contributed, no matter how big or small. The teams at Triennale Brugge, the Department of Environment, the Lead Coordinator and the Cultural Policy Maker worked together wonderfully. They were able to rely on the support of the Communication & City Marketing department and Tourism department of the City of Bruges. Our thanks go out to all the architects and artists. First and foremost for their unique creations, but also for the information and visual materials they provided us with. We also thank Marc Dubois, Katrien Laenen, Koen Van Syngel and Luc Verpoest for their reflections on the architectural and artistic Bruges of yesterday and today. Finally, we would like to show our appreciation to Borgerhoff & Lamberigts publishers for their professional approach and belief in this project.

As the Mayor's Office and City Council, we are working every day towards a dynamic, forward-looking Bruges. We hope that this book helps you to also (re-)discover this side of our city.

On behalf of the City of Bruges,
Dirk De fauw, Mayor of Bruges

Inleiding

Op 2 december 2000 kon Brugge zich officieel 'Unesco Werelderfgoedstad' noemen. Tegelijkertijd werd de laatste hand gelegd aan het Concertgebouw en stond Brugge 2002 in de steigers. We zijn twintig jaar verder, een jubileum. Brugge wist wat het nodig had om Werelderfgoed te worden, maar vond het een manier om Stád te blijven? En wat met dat hardnekkige cliché van de stolp over de stad, waar niets kan en mag? Het is het uitgangspunt van deze publicatie. We zetten de lezer op weg om, gewapend met de nodige duiding, vooral zelf op stap te gaan. Om zelf te ervaren en te oordelen. Om verwonderd te zijn hoeveel hedendaagse kunstwerken en gebouwen er echt in de publieke ruimte te ontdekken zijn.

De kiem van het boek werd in het voorjaar van 2019 gelegd. Om bezoekers aan Triennale Brugge verdieping te bieden, sloegen we de handen in elkaar om een stadskaart en rondleiding te maken doorheen de binnenstad. We waren verrast. In aangename zin, omdat er meer en beter was dan we zelf eigenlijk beseften. In onaangename zin omdat er nog geen overzicht bestond. En vooral omdat er, behalve in vakliteratuur, nauwelijks informatie voor het brede publiek voorhanden was. De rondleidingen in de zomer van 2019 waren een schot in de roos. U hebt het vervolg in handen. Is dit boek een volledig overzicht? Neen, en gelukkig maar. Er is meer dan we kunnen bundelen. Voor de selectie deden we beroep op twee expertenpanels. Voor de kunstwerken schoven Roxane Baeyens (a touch of art), Till-Holger Borchert (Museum Brugge), Dirk De Wit (Kunstenpunt), Daniella Géó (HISK), Ann Hoste (S.M.A.K.) en Katrien Laenen (Platform Kunst in Opdracht) aan. De architectuurprojecten werden beoordeeld door Asli Çiçek (architectuurcritica), Mark Dutré (Howest – Toegepaste Architectuur), Petrus Kemme (Vlaams Architectuurinstituut), Leo Van Broeck (Vlaams Bouwmeester), Hera Van Sande (Archipel) en Luc Verpoest (KU Leuven – Departement Architectuur).

We landden op zeventig projecten in totaal. We beschrijven de projecten, die u met de kaart in de hand kunt ontdekken. We laten stadsmedewerkers aan het woord die inzicht geven in hun dagelijkse praktijk en vroegen experts om daarop te reflecteren. Het resultaat is een atypisch 'Brugge-boek'.

De redactie

Introduction

On the 2nd of December 2000, Bruges was officially added to Unesco's World Heritage List. At the same time, the finishing touches were being put on the Concertgebouw, and preparations for Bruges 2002 were well underway. We are now twenty years on, an anniversary year. Bruges knew what was required to become a World Heritage Site, but did it find a way to remain a city? And what about Bruges' unwavering reputation as an open-air museum where you can look but not touch?

This is the backdrop to this publication. We equip the reader with the necessary guidance, and set them on the right path to explore the city on their own. To be in awe of just how many contemporary artworks and buildings there are to discover.

It was in the spring of 2019 that the seed for this book was planted. To provide visitors to the Bruges Triennial with more insight, we joined forces to make a map and tour through the city centre. We were surprised because there was actually more to showcase than we realised. But there was also something missing – an overview. The tours we ran in the summer of 2019 were a hit. And what you're holding now is the follow-up. Does this book include everything? Thankfully not, because there is more than we are able to cover. For the selection we relied on two panels of experts. The works of art were reviewed by Roxane Baeyens (a touch of art), Till-Holger Borchert (Museum Brugge), Dirk De Wit (Kunstenpunt), Daniella Géó (HISK), Ann Hoste (S.M.A.K.) and Katrien Laenen (Platform Kunst in opdracht). The architectural projects were carefully selected by Asli Çiçek (Architectural critic), Mark Dutré (Howest - Applied Architecture), Petrus Kemme (Flemish Architecture Institute), Leo Van Broeck (Vlaams Bouwmeester), Hera Van Sande (Archipel) and Luc Verpoest (KU Leuven - Department Architecture).

As you follow the map, you will discover a total of 70 projects described. We let representatives of the city provide insight into their daily work, and asked experts to share their reflections. The result is an atypical 'book about Bruges'.

The editors

1. Blauwe Kruis Brugge 2020

ampe.trybou architecten

Opdrachtgever: Blauwe Kruis Brugge vzw

Functie: dierenopvangcentrum

📍 Krinkelstraat 4, 8380 Dudzele

Het dierenasiel van Brugge bevindt zich in de Krinkelstraat, een afgelegen locatie tussen de groene omgeving van het crematorium en de spoorlijn Brugge-Blankenberge. Het veertig jaar oude dierenasiel had zijn beste tijd reeds lang achter zich en voldeed niet meer aan de huidige normen inzake dierenwelzijn. Dankzij een gift van 1,2 miljoen euro kon het oude complex plaatsmaken voor 'het modernste dierenasiel van het land': een nieuwbouw van 1.500 vierkante meter, waar door middel van 32 binnen- en buitenhokken, 22 looprennen en verschillende binnenruimtes plaats werd gecreëerd voor 72 honden, 150 katten en tientallen andere kleine dieren. Dit programma oogt zeer specifiek en op het eerste zicht weinig inspirerend. Toch slaagden de architecten erin – ook vanuit een functionele logica en met industriële materialen – een elegant en sprekend gebouw te ontwerpen.

Een nieuwe, bredere brug over het Lisseweegs Vaartje geeft toegang tot een voorpleintje waarachter alle functies van het asiel ondergebracht werden in één lang-gerekte volume. Aan de noordzijde zitten de grotendeels open hondenkennels onder licht hellende groendaken, die het gebouw verankeren in zijn groene omgeving. Door het doortrekken van dit groendak en de stalen colonnade over het zuidelijke, meer gesloten deel van het gebouw, ontstaat een sterke

eenheid. Opvallend is de combinatie van grote glasvlakken met betonpanelen in reliëf als gevelmateriaal.

Aan de voorzijde vindt men de inkom met balie en wachtruimte, maar ook de opvangzones voor katten en knaagdieren, die via grote ramen in contact staan met het plein en de bezoekers. Aan de achterzijde, de spoorwegzijde, werden de verzorgingsruimte, dierenartsenpraktijk en ruimtes voor herstel en quarantaine ingeplant. Op de zuidelijke kop van het gebouw is een magazijn met atelier voorzien. Door dat laatste plaatselijk een dubbele verdiepingshoogte te geven, kon een vloeiende overgang naar de eerste verdieping worden gemaakt.

Boven zijn de kleedruimtes, technieken, het archief en een personeelsruimte met toegang tot een eigen dakterras ondergebracht. Het volume van de verdieping bouwt geleidelijk aan verder op en culmineert in een centrale toren, waarop het logo van het asiel prijkt, maar die ook letterlijk als schouw fungeert. Ook de betonpanelen volgen de opwaartse beweging, maar zijn er voorzien van kleinere, verspringend ingeplante vensteropeningen.

De ongebruikelijke combinatie van industriële materialen, een speelse volumewerking en groene daken resulteert in een eigenzinnig gebouw met een zeer herkenbaar silhouet.

1. Blauwe Kruis Brugge (animal shelter)

The animal shelter in Bruges is situated on Krinkelstraat, a secluded spot between the leafy grounds of the crematorium and the Bruges-Blankenberge railway line. The forty-year-old animal shelter had seen better days and no longer met current animal welfare standards. A donation of 1.2 million euros made it possible to remove the old complex, making way for 'the most modern animal shelter in the country': a new 1,500m² building where 32 indoor and outdoor pens, 22 runs and various indoor spaces can now accommodate up to 72 dogs, 150 cats and dozens of other small animals. Despite the specific program the architects succeeded in creating both a functional and elegant building with a recognizable silhouette and an unusual combination of industrial materials, a playful volume and green roofs.

2. Politiehuis Brugge 2013

Architecten Achtergael en Stéphane Beel

Opdrachtgever: Stad Brugge

Functie: politiecommissariaat

 Lodewijk Coiseaukaai 3, 8000 Brugge

Sinds de integratie van de Gemeentepolitie en de Rijkswacht worstelde de lokale politie Brugge met een acuut huisvestingsprobleem. Na een mobiliteitsstudie koos Stad Brugge voor een site aan het begin van de Lodewijk Coiseaukaai als locatie voor het nieuwe politiecommissariaat. De omgeving is een scharnierpunt tussen grootschalige havenactiviteiten aan het Groot en Klein Handelsdok, grote handelszaken geënt op de R30 en de woonkern van Sint-Jozef. Het perceel van ongeveer twaalfduizend vierkante meter is begrensd door Het Entrepot aan de westzijde, de Lodewijk Coiseaukaai aan de oostzijde en de Binnenweg aan de zuidelijke zijde. Het was deels braakliggend en deels in gebruik als vrachtwagenparking en stedelijke randparking.

In 2009 werd een (tweede) wedstrijd-offertevraag georganiseerd voor de keuze van architect, ingenieurs en uitvoerder. Uit vijf geselecteerde bouwteams verkoos een jury het ontwerp van Beel & Achtergael architecten, het huidige Architecten Achtergael en Stéphane Beel, in samenwerking met ingenieursbureau Technum. Beide bureaus realiseerden voordien reeds het nieuwe gerechtsgebouw in Gent. Voor het aspect landschapsarchitectuur werd beroep gedaan op Bureau Bas Smets. Het programma voor het nieuwe commissariaat omvatte de huisvesting voor de centrale diensten van de lokale politie Brugge. Naast een cellencomplex van 700 vierkante meter was er een administratief complex nodig van circa 7000 vierkante meter voor 150 personeelsleden en een logistiek complex van ongeveer 2.500 vierkante meter met staanplaatsen voor alle dienstvoertuigen en de bijhorende voorzieningen en opslagplaatsen. Dit alles moest gerealiseerd worden binnen een vooropgesteld budget van 28,4 miljoen euro. De ontwerpers werden gevraagd om te streven naar een energiezuinig en duurzaam gebouw met een uitgesproken identiteit en herkenbaarheid, waarbij

begrippen als waakzaamheid en betrouwbaarheid, maar ook transparantie, communicatie en toegankelijkheid centraal staan.

'Architectonisch bezien is het van een grote schoonheid in de vanzelfsprekendheid van zijn verschijning, de oprecht openbare uitstraling zonder inzet van grote gebaren en de elegantie van de verhoudingen. Een zeer sterk ontwerp.'

— Felix Claus (Claus en Kaan architecten), voorzitter van de jury

Het ontwerp speelt sterk in op zijn omgeving. Door het ondergronds trekken van een aanzienlijk deel van het programma (met vooral het logistieke gedeelte en arrestantencomplex) blijven het volume en de hoogte van de bovenbouw beperkt. Hierdoor sluit de kroonlijst aan bij de relatief beperkte bouwhoogtes in de omgeving. Het laat ook toe om het maaiveld maximaal in te zetten voor alle publieke functies en zo de transparantie en toegankelijkheid te versterken. De doorzichten bestendigen de sterk aanwezige openheid van het havengebied. Het gelijkvloerse niveau is licht verhoogd ten opzichte van het voorplein, waarmee het publieke karakter op klassieke en statige wijze wordt onderstreept. Boven de volledig beglaasde gelijkvloerse verdieping zweeft een overkragend kantoorvolume. De inplanting en compacte dimensionering van dit volume zijn dermate zorgvuldig afgewogen dat het de ontbrekende schakel vormt tussen de zeer verscheiden schaalniveaus in de omgeving.

Het zwevende volume van het kantoorgedeelte is uitgewerkt als een homogene, platte balk, wat versterkt wordt door het geheel te omwikkelen met een witgelakt rooster van strekmetaal. Dit architecturale element is meteen ook een vaste zonnewering die de werkplekken de nodige intimiteit en privacy geeft, maar toch voldoende licht en zicht toelaat.

Via de getorste lamellen in het strekmetaal wordt extra licht naar binnen gereflecteerd. Tussen buitengevel en schermgevel loopt per verdieping een doorlopend balkon, dat onderhoud vereenvoudigt en eveneens beschutting biedt tegen zenitaal zonlicht.

De vloeroppervlakte van het ondergrondse niveau (zo'n 58 op 125 meter) is meer dan twee keer zo groot als die van het hoofdvolume. Deze ondergrondse bouwlaag wordt opengetrokken door een centraal binnenplein dat via een helling te bereiken is en als intern verdeelpunt werkt voor het inkomende dienstverkeer. Aansluitend vinden we er de verschillende cellen (individuele cellen en groepscellen, maar ook aangepaste cellen voor minderjarigen), een overdekte dienstparking, een fietsenstalling, kleed- en bergruimtes. De binnenkoer zorgt voor overzicht en interactie. Ook voor het meer technische deel van een politiekorps, de voertuigen en motoren, werd op die manier een functionele én elegante oplossing uitgewerkt.

Het publiek wordt via een toegang aan het voorplein ontvangen in een ruime lobby met balie. De publieke, vrij toegankelijke zone omvat ook een grote, multifunctionele ruimte op de zuidwestelijke hoek. Deze kan met schuifwanden in verschillende combinaties opgedeeld worden en biedt tal van mogelijkheden: theoretische lessen, lezingen, recepties,

maar ook zelfverdedigingsoefeningen en schietoefeningen met laserguns. Het personeel betreedt het gebouw via een afzonderlijke zijwaartse passerelle, die ook fungeert als fietsenstalling.

Voor de dubbele kantoorverdiepingen op de eerste en tweede verdieping wordt uitgegaan van een 'plan libre'. Drie patio's brengen daglicht tot in de dieper gelegen kantoren en zorgen voor visueel contact tussen de verschillende zones op beide verdiepingen. De drie patio's verschillen telkens in diepte: van een tot twee of drie etages diep. Samen met de vaste kernen van traphallen en sanitair, structureren ze de kantoorvloer in twee primaire noord-zuidgerichte circulatieassen. Een verdere opdeling in landschapskantoren of kleinere bureaus gebeurt met modulaire wanden die verplaatst kunnen worden binnen een rastersysteem dat aansluit op de modules van de gevelopbouw. De compactheid van het ontwerp staat garant voor een efficiënt functioneren van de medewerkers in een aangenaam werkklimaat.

Op het vlak van duurzaamheid werd een gebouw gerealiseerd met een E-peil 30, mede door een groot aantal zonnepanelen op het dak. Het creëren van een gezond en comfortabel binnenklimaat in combinatie met een minimaal verbruik aan energie en materiaal stond centraal.

2. Politiehuis Brugge (Bruges police station)

The project to develop a new police station included housing the central services of the local police. In addition to a 700m² custody suite, other requirements included an administrative complex of around 7,000m² for 150 members of staff, and a logistics block of around 2,500m² that could accommodate all police vehicles together with their necessary services and storage facilities. This all had to be achieved within a predefined budget of 28.4 million euros. The designers were also asked to create an energy-efficient and sustainable building with its own distinct identity and recognisability, based on concepts like vigilance and reliability, but also transparency, communication and accessibility at its core.

A substantial part of the program is situated underground and organised alongside an open courtyard. A two floor office volume hovers over a transparent ground floor level where publicly accessible services are situated. Thanks to the well-balanced dimensions of the volume, the new police station is the missing link in this diverse area between the harbour and the city.

3. Groen Steenbrugge 2012

Architecten Groep III

Opdrachtgever: Architecten Groep III en Raadsman advocatenkantoor

Functie: woonproject met kantoorstoren

📍 Zeepziederijstraat 8, 8200 Sint-Michiels

Aan de brug van Steenbrugge werd van 2010 tot 2012 een nieuw, gemengd project gebouwd op de site van de voormalige 'Garage Coopman'. De oude en vervallen loodsen werden gesloopt, het monumentale herenhuis uit 1850 behouden en herbestemd.

Uit respect voor de groene omgeving en het herenhuis werd zeer bewust weggebleven van de traditionele verkaveling met opeenvolging van straat, parkeerstrook, voetpad en individuele percelen. In plaats daarvan werd resoluut gekozen voor een ondergrondse parking om het autoverkeer tussen de woningen te weren. Dit liet toe om bovengronds een centraal en royaal fiets- en wandelpad te creëren dat de kanaalzone verbindt met het bestaande achtergelegen wooneiland 'Laurierenhof'. Een vitale en ontbrekende schakel werd op die manier hersteld, het bouwblok vervolledigd.

De nieuwe volumes werden langsheen het pad ingeplant, rekening houdend met oriëntatie, privacy en densiteit. Deze huisvesten een grote diversiteit aan gebruikers. De bestaande herenwoning aan de straatzijde werd gerenoveerd tot een studentenhuis. De eerste en later aangebouwde travee werd daartoe gesloopt en vervangen door een beglaasd volume met verticale circulatie.

Als tegenhanger van het historische pand werd aan de voorzijde een nieuwe, compacte kantoorstoren gebouwd. Hier vallen drie delen te onderscheiden. Het bureau van Architecten Groep III strekt zich uit over het langgerekte

gelijkvloerse niveau, dat volledig onderkelderd is en verbonden met de ondergrondse parking. De bureaus, het landschapskantoor en vergaderruimtes lopen er naadloos in elkaar over. De bovenste twee verdiepingen bieden plaats aan een advocatenkantoor. Tussen beide zijn gemeenschappelijke vergaderruimtes en een personeelsruimte ondergebracht, die uitgaat op een dakterras met zicht over de volledige site en ruimere omgeving. Achteraan delen kantoren en studenten een collectief stukje groen. Het kantoor is de trekker en illustreert ook het duurzame verhaal: een warmtepomp via geothermische boringen, een groendak, balansventilatie, doorgedreven isolatie en zonwerende beglazing, energiezuinige verlichting en regenwaterrecuperatie voorzien het gebouw van het nodige comfort.

Dieper op het perceel werden acht woningen met verschillende typologieën ingeplant langsheen het pad: drie vrijstaande eengezinswoningen, drie aaneengesloten rijwoningen en een volume met twee appartementen. In dat laatste is ook de inrit voorzien tot de ondergrondse parking met boxen voor 27 wagens. Vanuit enkele boxen is er een rechtstreekse verbinding met de bovenliggende woningen. Het gebruik van eenzelfde baksteen zorgt voor een sterke samenhang; de geordende repetitie van gevelopeningen, metselwerk en tuinafsluitingen brengt ritme; de vele subtiele variaties in bouwhoogtes en dakvorm creëren een speels karakter.

3. Groen Steenbrugge ((student) housing and offices)

Between 2010 and 2012, a mixed project with housing and offices was built on the site of the former 'Coopman Garage' next to Steenbrugge bridge. The old and dilapidated garage sheds were demolished, while the grand town house dating back to 1850 was retained and redeveloped to student housing. Out of respect for the leafy surroundings and the town house, a conscious decision was made to avoid the traditional layout of parking spaces next to the street, then a pavement, then individual houses. Instead, a firm choice was made to create an underground car park and prevent cars being parked between the houses. Above ground, this made it possible to create a wide, central lane for bikes and pedestrians to connect the canal zone with the existing residential area of 'Laurierenhof' beyond. By doing this, a vital missing link was restored, and the housing project completed.

4. Untitled 2006

Pablo Atchugarry

Groeningemuseum - Dijver 12, 8000 Brugge

Pablo Atchugarry (°1954, Montevideo, Uruguay) geniet van een wereldwijde bekendheid voor zijn marmeren sculpturen die in meer dan tachtig musea en private collecties te vinden zijn. Zo pronkt zijn 'Seed of Hope' in de tuin van de Uruguayaanse regering en heeft hij in Lecco (Italië) en El Chorro (Uruguay) een eigen museum met beeldenpark. Atchugarry studeerde aanvankelijk schilderkunst, maar maakte al op jonge leeftijd de brug naar sculpturaal werk. Geïnspireerd door zijn vader, die eveneens beeldend kunstenaar was, experimenteerde hij met materialen als cement, hout en metaal, tot hij bij reizen door Europa in contact kwam met een nieuw materiaal: carraramarmer.

Het witte kostbare gesteente, voornamelijk ontgonnen in de Toscaanse regio Massa-Carrara, wordt in Europa al sinds de klassieke oudheid aangewend voor belangrijk bouw- en beeldhouwwerk. De harde, maar veelzijdige eigenschappen maken het tot een dankbaar materiaal dat grootmeesters als Michelangelo Buonarroti al in de 15e eeuw hadden ontdekt voor werken als de 'Pietà' (1499) of 'David' (1504).

Atchugarry, een bewonderaar van Michelangelo's beelden, zwoer vanaf dan bij het witte marmer. Hij leerde het metamorfe gesteente kappen en polijsten tot abstracte sculpturen. Startend uit een massief blok,

kapt hij zijn weg. De natuurlijke aders begeleiden hem in het ontwerpproces en bepalen mee de eindvorm, als een compromis tussen vakmanschap en materiaal.

'Mijn kunst is een omhelzing tussen de natuur en de hemel.'

— Pablo Atchugarry

Sinds 2006 vind je een van zijn sculpturen terug in de tuin van het Groeningemuseum, een restant van een overzichtstentoonstelling die er in dat jaar werd georganiseerd. Het glooiende beeldhouwwerk nodigt uit om aan te raken. Met zijn gladde oppervlak reflecteert het licht en schaduw en speelt het met begrippen als open en gesloten.

Net als de spits van de naastgelegen Onze-Lieve-Vrouwekerk – niet toevallig de plek waar Michelangelo's 'Madonna met Kind' (1501) te zien is – reikt de sculptuur naar de hemel, als een organische overgang tussen kunst en natuur.

Het Groeningemuseum toont een gevarieerd overzicht van de geschiedenis van de Belgische beeldende kunst, met als hoogtepunt de wereldbepaalde Vlaamse Primitieven en een mooie collectie naoorlogse moderne kunst, waaronder de verzameling rond Marcel Broodthaers - www.museabrugge.be

4. Untitled

Pablo Atchugarry (b. 1954, Montevideo, Uruguay) has achieved international recognition for his marble sculptures housed in over 80 museums and private collections. In 2006 one of his sculptures was added to the garden of the Groeninge Museum, a lasting reminder of a retrospective exhibition that was held there that year. The twists in the sculpture make you want to touch it. With its smooth surface it reflects light and shadow and plays with concepts like open and closed.

Just like the spire of the adjacent Church of Our Lady – it is no coincidence that this is where you will find Michelangelo's 1501 'Madonna and Child' – the sculpture reaches towards the sky, like an organic transition between art and nature.

The Groeninge Museum provides a varied overview of the history of Belgian visual art. Highlights of a visit to the museum include the world-renowned Flemish primitives and a fine selection of post-war modern art featuring the collection of Marcel Broodthaers - www.museabrugge.be

5. De Nieuwe Molens 2006

Atelier4 architecten

Opdrachtgever: West-Vlaamse Intercommunale (WVI)
Functie: restauratie en herbestemming bloemmolen, nieuwbouwwoningen en -appartementen met halfondergrondse parking

📍 Leopold II-laan 29-31-33, 8000 Brugge

In 1911 bouwde de Gentse architect Emile De Weerdt de maalderij 'De Nieuwe Molens' aan het kanaal Brugge-Oostende. Het monumentale complex bestond uit een vleugel aan de Leopold II-laan met onder meer een machinekamer, molen en stoomketel met schouw en opslagplaatsen aan de Kolenkaai. Na stopzetting van de activiteiten in 1980 en een zware brand in 1991 bleven enkel de leegstaande vleugel en fabrieksschouw aan de Leopold II-laan overeind.

Voor de herbestemming van deze verloederde industriële site van 4.400 vierkante meter werd een architectuurwedstrijd ingericht door de West-Vlaamse Intercommunale. Het programma mikte op een vijftigtal wooneenheden met een mix van renovatie en nieuwbouw. Uiteindelijk werd gekozen voor het ontwerp van Atelier4 architecten, in bouwteam met Wilma Project Development.

Het project omvat enerzijds de restauratie en reconversie van het bestaande gebouw tot twintig lofts en kantoren en anderzijds een nieuwbouwgedeelte met 22 wooneenheden: negen appartementen met twee of drie slaapkamers, vijf bel-etagewoningen met dakterrassen en acht rijwoningen met tuin.

De maalderijtoren werd gerestaureerd, de lofts casco op de markt gebracht. De onderste zes bouwlagen zijn in de breedte in drie entiteiten verdeeld, die telkens een metalen balkon kregen, opgehangen aan een van de zij- of achtergevels. Nieuwe elementen

zoals de toegangsbrug en buitentrap sluiten aan bij het industriële karakter van het gebouw. Op de zevende en vooral achtste verdieping werd een nieuwe glazen constructie voorzien die een panoramisch zicht van 360° op de weidse omgeving toelaat.

Het nieuwe 'waterfront' is opgevat als een langwerpige, zwevend gebouw dat zich uitstrekt langs de Kolenkaai. Door geleidelijk op en af te bouwen, komt het tegemoet aan de stedenbouwkundige voorschriften, maar behoudt vooral ook het bestaande torengebouw zijn relatie met het water en rol als landmark in de ruimere omgeving. Tussen oud en nieuw zitten twee semipublieke buitenruimtes opgespannen: een licht verhoogd plein waaronder de parkeergarage is aangelegd en een groene zone met deels ook private tuinen.

De waterzijde van de nieuwbouw is opgebouwd uit horizontale zinken stroken die speels worden onderbroken door houten raamopeningen. De gevel aan de binnenzijde is, net als de toren, opgebouwd uit baksteen en verlevendigd door een variatie van ingesneden en uitspringende buitenruimtes en balkons. Door voor de rij- en bel-etagewoningen een breedte van 5,5 meter te hanteren en op constructief vlak te dragen van gemene muur tot gemene muur, zijn de vloerniveaus – op een open trap na – volledig vrij in te delen.

5. De Nieuwe Molens (The New Mills)

In 1911, Ghent architect Emile De Weerdt built the mill 'De Nieuwe Molens' along the Bruges-Ostend canal. After the mill closed down in 1980 and a devastating fire in 1991, only the empty wing and factory chimney on Leopold II-laan remained. An architectural competition was set up by the housing association arm of the West Flemish Intercommunale for the redevelopment of this 4,400m² dilapidated industrial site. The project comprised the restoration and conversion of the existing building into 20 loft spaces and offices, as well as a new-build section containing 22 residential units: nine two or three bedroom apartments, five two-storey houses with roof terrace, and eight terraced houses with garden.

6. Atelierwoning AWVP 2012

BASIL architecture

Opdrachtgever: Robin Van Beveren en Sofie Priem

Functie: woning met atelier

📍 Blekerijstraat 9a, 8310 Assebroek

Als een architect de kans grijpt om voor zichzelf een woning en atelier te bouwen, ontstaat vaak iets bijzonders. De site aan de Blekerijstraat, een diep L-vormig perceel met smalste zijde aan de straat, was volledig bebouwd met een loods van een aannemersbedrijf. Ondanks de keuze om het bestaande industriële gebouw volledig te slopen, bleef dit wel doorleven in het nieuwe ontwerp.

Architect Robin Van Beveren startte van het bestaande volume en sneed er twee patio's in uit: een vrij grote stadstuin achteraan en een kleinere lichtkoker. Op die manier ontstaat een balkvormig volume dat over de volledige diepte van het perceel loopt en circa 5 bij 33 meter meet. De opmerkelijke dakvorm van het grootste deel van de vroegere loods, een asymmetrisch zadeldak, werd architectonisch interessant genoeg bevonden om te hergebruiken voor de volledige nieuwbouw.

Het industriële karakter werd verder versterkt door de constructie van twaalf stalen portieken, geplaatst met een as-op-as-afstand van drie meter. Ook de straatgevel sluit erbij aan. Hier werd gekozen voor een gevelbekleding in weervast staal, deels gesloten ter hoogte van de vouwpoort, maar geperforeerd daarboven. Het materiaal verwijst naar het verleden van de site en is binnen het straatbeeld zowel expressief als passend bij het coloriet van de reeds aanwezige baksteen.

Alle andere gevelelementen (schrijnwerk, draagstructuur en dakbedekking) werden in een zwarte kleur uitgevoerd.

De eerste twee traveeën aan de straatzijde vormen een dubbelhoge, overdekte en polyvalente buitenruimte die ook als garage gebruikt kan worden. In de volgende twee modules zijn een atelier met daarboven een bureauruimte ondergebracht. Op een verbindingsgang na, zijn deze van de achterliggende woning volledig gescheiden door de patio in de vijfde travee. Het volume is maximaal ingebed tussen de bestaande gemene muren, buiten de straatgevel zijn alle vrije gevels volledig beglaasd.

De eigenlijke woning neemt het resterende volume in en is volledig op de binnentuin georiënteerd. Alle woonfuncties zijn er lineair achter elkaar geordend langsheen de zeventien meter lange beglaasde gevel: inkom, eetruimte, keuken en zitruimte. Twee gesloten, functionele blokken organiseren de voorts open ruimte. Ook de vier slaapkamers op de eerste verdieping kijken uit op de tuin, de circulatie krijgt er zenitaal licht via een lichtstraat. Op een moeilijk perceel, met een weinig inspirerende loods, werden verschillende aspecten op een ogenschijnlijk vanzelfsprekende en heldere manier verzoend: het verleden van de plek, hedendaagse woonkwaliteit en een aangename en flexibele werkplek.

6. Atelierwoning AWVP (atelier house)

When architects seize the opportunity to build a house and studio for themselves, they often create something truly special. A warehouse belonging to a contracting company previously stood on this Blekerijstraat site, a deep L-shaped plot with the narrowest side on the street. Despite the decision to completely demolish the existing industrial building, it continued to live on in the new design. Architect Robin Van Beveren started from the existing construction and cut two patios into it: a fairly large urban garden at the back, and a smaller light well. The eye-catching roof design of the largest part of the former warehouse was reused for the entire new building. The industrial character was further enhanced by the construction of twelve steel porches, placed at an axis-to-axis distance of three metres. The façade facing the street is also in keeping with the industrial style thanks to its cladding in weather-resistant steel.

7. De 7 Windstreken 2002

Francis Bekemans

📍 Depot Brugge Plus vzw, 8000 Brugge

Hoewel Francis Bekemans (*1960, Brugge) binnen zijn opleiding vooral werkte rond schilderkunst en vrije grafiek, wordt hij voornamelijk geassocieerd met driedimensionaal werk. Het armstoelenproject 'De 7 Windstreken' is dan ook het best gekend bij het publiek. In 2002 werden zeven sobere vormen op het stationsplein geïnstalleerd naar aanleiding van Brugge, Culturele Hoofdstad van Europa. De arduinen stoelen waren stuk voor stuk uitnodigend voor de passanten op het plein, op weg naar de binnenstad of het perron. Elk beeldhouwd exemplaar is zestig op zestig op negentig centimeter groot en werd opgesteld op één rechte tastbare lijn, waarbij de architectuur, het weer, het licht en de mens elkaar leken te kunnen aanspreken.

Ondertussen wacht de installatie op een nieuwe bestemming sinds de stoelen bij de heraanleg van het plein werden weggehaald, maar gelukkig zijn een aantal andere versies voelbaar in de tuin van het Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw: 'UN-TIL', een omgevingsopstelling met zeven observatieplaatsen en een toren (2005) (zie p. 107). Elk beeldhouwwerk bereikt niet alleen een zekere picturale monumentaliteit, maar krijgt er ook de symbolische functie van opvang, ontvangst of afscheid en een vanzelfsprekend gericht zijn op verschillende windstreken. Het is er voor de cultuurbezoeker die er zijn gevoeligheid laat blijken, maar het staat er ook gewoonweg voor de toerist die er zijn valies neerpoot en eventjes uitrust of voor het verliefde koppeltje dat er de nabijheid van elkaar in opzoekt.

7. De 7 Windstreken (The 7 Cardinal Directions)

Although Francis Bekemans (b. 1960, Bruges) mainly studied painting and graphic art, he is more commonly associated with three-dimensional work. The armchair project 'De 7 Windstreken' is his most well-known piece. In 2002, seven simple forms were installed on the square outside the train station as part of Bruges European Capital of Culture. Passengers both on their way to the city centre and to the platforms were invited to sit in each of the chairs sculpted out of bluestone and measuring 60 x 60 x 90 cm. They were all arranged in one straight line which created the impression that the architecture, weather, light and people could speak to each other. When the square was refurbished, the chairs were removed and are still waiting for a new home.